Cami ve cemaat
Gönderen Kadir Hatipoglu - Eylül 25 2019 03:00:00

            Secde edilen yer, namazgâh, cami yerine kullanılan namaz yeri. Aşırı saygı göstermek, alnını yere koymak, baş eğmek, eğilmek anlamlarına gelen "sücûd" masdarından yer ismi. Çoğulu "mesâcid" mescitlerin büyüğüne "cami" denir. Cami; toplayan toplayıcı demektir. Beş vakit namazda cuma ve bayram namazlarında mü'minleri bir araya topladığı için bu isim verilmiştir. İbadet edilen yer, tapınak anlamında "ma'bed" ve çoğulu "meâbid" de kullanılır. Türkler Anadoluda, ibadethanelerin büyük yapıda olanlarına "cami" küçüklerine ise "mescit" adını vermişlerdir.
        Yeryüzünde kurulan ilk mescit Kâbe-i Muazzama'dır. Allahu Teâlâ şöyle buyurur:
اِنَّ
اَوَّلَ
بَيْتٍ
وُضِعَ
لِلنَّاسِ
لَلَّذِى
بِبَكَّةَ
مُبَارَكًا
وَهُدًى
لِلْعَالَمِينَ   "İnsanlar için yeryüzünde kurulan ilk ev Mekke'de bulunan mübarek ve âlemler için bir hidayet kaynağı olan Kâbedir" (Âl-i İmran, 3/96).

          Ebû Zerr (r.a)'den rivayete göre, şöyle demiştir: Resulullah (s.a.s)'a, yeryüzünde ilk defa hangi mescidin tesis edildiğini sordum. Cevap olarak; "mescid-i Haram" buyurdu. . Bundan sonra hangisi inşa olundu, dedim Mescid-i Aksâ" buyurdu.
           Kâbe-i Muazzama'nın ilk olarak Hz. Âdem tarafından inşa edildiği, Hz. İbrahim ve oğlu İsmail (a.s) tarafından aynı temeller üzerine yeniden bina edildiği nakledilmiştir

İslâm'ın çıkışı sırasında Kâbe putlarla doldurulmuş bir halde, Kureyş müşriklerinin ziyaret yeri idi. Hz. Peygamber Mekke'de iken müslümanlar önceleri kendilerini gizlemişler, Erkam b. Ebî'l-Erkam'ın evinde toplantılarını gizlice sürdürmüşlerdi. Hz. Ömer'in İslâm'a girişi ile kendilerini açığa vurdular ve ilk olarak topluca Kâbe'ye kadar giderek burada müşriklere karşı bir gösteri yaptılar. Hz. Peygamber Mekke'de iken namazlarım Beytullah'ın yanıbaşında, Yemen köşesi ile Hacer-i Esved arasında kılmaktaydı. O, peygamberlikten önce de, Kâbe'ye saygı göstermekte, onu kutsal tanımakta, fırsat olunca ziyaret edip, Hacer-i

Esved'i öpmekteydi.

          Mekke'de ilk müslüman cemaatin, özel bir ibadet yeri yoktu. Hz. Peygamber (s.a.s), erkeklerden ilk müslüman olan Hz. Ali (r.a) ve diğer arkadaşları ile Mekke'nin dar sokaklarında, gizlice namaz kılmıştı. Hz. Peygamber genellikle namazlarını, Kâbe civarında veya kendi evinde tek başına kılardı. Bununla birlikte müslümanlar, cemaat halinde namaz kılabilmek için bir evde toplandıkları da olurdu. Bu ev, çoğu zaman ashabdan Erkam'ın evi idi. Hz. Ömer (r.a), islâmiyeti kabul ettikten sonra, müminlerin rahatsız edilmeden Kabe'nin yanında namaz kılmalarını temin etmişti.

         Hz. Peygamber (s.a.s.), yeryüzünün bütün müslümanlar için bir mescit olduğunu ve Allah nazarında her yerin bir olduğunu belirtmiştir (Buhârî, Salât/56). Ancak namazların mescitlerde kılınmasının daha güzel olacağını bildiren hadislerde mevcuttur (bk. Müslim, Mecâcid/1).
       İslam’ın büyük müfessir, müverrih (tarihçi) ve muhaddisi olan İbn Kesir eserinde, İslam’da ilk mescidin Ammar b. Yasir tarafından yapıldığını söyler. Ammar b. Yasir, Mekke'li olmayıp, oraya yerleşen bir yabancı idi. Belazuri'nin «Ensab'ül-Eşraf» adlı eserinde, müşriklerin Ammar'a nasıl işkence ettikleri ve O'nu İslam’ı terke zorladıkları kayıtlıdır. Bu hususta söz konusu kitapta şunları okuyoruz: «Müşrikler, Ammar'a o derece işkence yapıp dövdüler ki, Ammar tahammül edemez oldu ve onlara istedikleri şekilde hareket edeceğini söyledi. Bunun üzerine müşrikler, her türlü kötü şeyi söylediler ve Ammar'a tekrar ettirdiler.
            Yine bir gün müşrikler eziyet edip, Ammar kötü sözleri tekrarladıktan sonra ağlayarak Hz. Peygamber (s.a.v.)'e gitti. Hz. Peygamber (s.a.v.) O'na ne olduğunu sordu. O da olup biteni anlattı, işte tam o sırada , مَنْ
كَفَرَ
بِاللهِ مِنْ
بَعْدِ
اِيمَانِهِ
اِلاَّ مَنْ
اُكْرِهَ
وَقَلْبُهُ
مُطْمَئِنٌّ
بِاْلاِيمَانِ   «Kalbi iman üzere (sabit ve bununla) mutmain (ve müsterih) olduğu halde (cebr-ü) ikrahe uğratılanlar müstesna» (Nahl süresi, 106) ayet-i kerimesi nazil oldu. Bu ayetle, zor karşısında kalan bir müslüman, kalbinde iman olduğu müddetçe, dine aykırı konuşmak zorunda bırakıldığında, konuşmasında bir beis olmadığı vurgulanıyordu. Aynı şekilde Ammar, Hz. Peygamber (s.a.v.)'e: «Müşriklerin zoruyla sana küfrettim ve böylece Peygamberin aleyhinde konuştum» dedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) O'na: «Zararı yok, ben sana müsaade ediyorum» dedi. Bu nedenle, dışa (müşriklere) görünüşü itibariyle Ammar b, Yasir, artık müslüman değildi. İşte bunun için, Kabe'nin önünde İslamî bir şekilde ibadet etmesi

mümkün değildi. Aksi halde, Mekke'liler O'na, «yalan söylüyorsun» deyip dövebilirlerdi. Bunun için Ammar b. Yasir'in, İslamî bir şekilde ibadetini yapması gayesiyle evinde bir mescid bina etmesi ve Kabe'nin önünde ibadet yapmaması gayet tabii bir şeydi.
        İkinci mescid de yine Hicret'ten evvel, Hz. Ebu Bekir'in kendi evinde inşa ettirdiği mesciddir.   Bi'setin beşinci senesinde bazı müslümanlar, müşriklerin işkencelerinden kurtulmak için Habeşistan'a hicret ettiklerinde, Hz. Ebu Bekir de bunların arasındaydı. O dönemin Arabistanında herhangi bir şahıs, memleketini terk edince, bu O'nun milliyetini reddettiği anlamına da geliyordu. Bundan dolayı Hz. Ebu Bekir artık Mekke'li sayılmıyordu ve O, Mekke'ye şahıs olarak değil, ancak birisinin himayesiyle geri dönebilirdi. Kinane kabilesinden İbn Duğunna adındaki birisi Hz. Ebu Bekir'in başından geçenleri öğrenince üzülmüş ve Habeşistan yolundayken O'na: «Mekke’ye geri dön, ben seni himayeme alıyorum» deyip, Hz.Ebu Bekir'i Mekke'ye geri getirmişti. Mekke'de itibarı vardı; çünkü O, Mekke'lilerin askeri müttefiki idi. Bunun için İbn Duğunna, Hz. Ebu Bekir'le Mekke'ye dönünce, Mekke'lilere: «Ben bunu himayeme alıyorum, kimse O'na kötülük yapmasın» demiş ve Mekke'liler de bunu kabul etmişti. Yalnız Mekke'lilerin şöyle bir şartı vardı: Hz. Ebu Bekir müslümanlığını açıkça izhar etmeyecekti ve ibadetini gizli yapacaktı. Buhari'nin dediği gibi muhtemelen, Hz. Ebu Bekir'i evinin avlusunda bir mescit yapmaya sevk eden sebep buydu.
        Netice olarak şunu demek istiyorum ki, başlangıçta davet için sadece Allah'ın evi Kabe vardı. Mekke'li müşrikler olsun, Müslümanlar olsun, ibadetlerini burada yapıyorlardı. Fakat daha sonra; içtimai işkenceler neticesinde, Müslümanlar başka çözümler aradılar ve namaz kılmak için evlerinde mescidiler inşa etmeye başladılar.
            Şüphesiz, o zamanlar, yani Müslümanların Mekke'de azınlıkta oldukları, işkence gördükleri bir devirde cami, İslamî bir müessese olarak mühim bir rol oynayamazdı. Fakat Müslümanlar Mekke'yi terk edip, Medine’ye yerleştiklerinde, caminin önemi artacaktı. Muhakkak ki Caminin inşası, Ensarın hicretten evvel. Hac zamanında Mina'da Müslüman olmalarından sonradır.
          Medine'ye hicret etmeden önce. Hz. Peygamber (s.a.s.)'in emri ile orada Cuma namazı kılınmıştı. Cuma namazının kılındığı bu yer, İslâm tarihinin üçüncü mescitidir. Hz. Muhammed (s.a.s.), Medine'ye hicret ederken Kubada birkaç hafta geçirdi. Burada bir mescit inşasına başladı. Bu hususta şu ayet-i kerime nazil oldu: لاَ تَقُمْ فِيهِ اَبَدًا لَمَسْجِدٌ اُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى مِنْ اَوَّلِ يَوْمٍ "İlk gününden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan mescitte bulunman daha uygundur" (et-Tevbe, 9/108). İşte bu mescit, İslâm âleminde dördüncü mescittir: Beşinci mescit ise, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in, Medine'ye vardıktan sonra yaptığı mescittir. Hz. Ebu Bekir

(r.a) ile Medine'ye giren Resulullah (s.a.s.) devesini salıverir. Devesi, nerede dururs orada misafir olacağını belirtir. Deve, bugün Mescid-i Nebevî'nin olduğu yerde durur. Boş bir arazi olan bu yeri, Hz. Muhammed (s.a.s.), mescit ve kendi ev halkı için oturacak yer yaptırmak üzere satın alır. O zamandan beri bu mescit, Medine'nin belli başlı mescidi olarak zamanımıza kadar gelmiştir. Medine mescidinde, ashabını dinî ve dünyevî konularda aydınlatma amacıyla oturmaları Resulullah'ın âdetleri idi.
                Bu ilk mescitlerden sonra, İslâm âleminde mescitler çığ gibi çoğaldı. Müslümanlar kurdukları bütün köy ve kasabalarda, fethettikleri her yerleşim merkezinde bir veya birden fazla mescit yapmayı prensip haline getirdi.
                İslâm'da ferdî sorumluluk esas olmakla beraber, cemaat teşkil etmek de pek mühim bir vecibedir. Bundan ötürü cemaatin olgunlaşma yeri olan cami (mescid), birinci dereceden ehemmiyeti haizdir. Cemaat, İslâm şeairinden olması itibariyle, bazen şahsî farzlardan da önemli bir sıra işgal eder.
        Tam sûre halinde indirilen ilk sûre olup her müminin günde en az yirmi defa okumakla mükellef tutulduğu Fatiha, Müslümanların cemaat teşkil etmelerinin lüzumuna işaret eder. Cenâb-ı Allah, müminlerden: اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَاِيَّاكَ نَسْتَعِينُ "Ya Rabbî, yalnız Sana kulluk eder (na'büdü), yalnız Senden medet umarız" (Fatiha, 5) demelerini istemekle, cemaat halinde ibadet beklediğini belirtmiş olmaktadır. Cemaatle ibadet etmek için cemaatin teşekkül etmesi gerekir. Halbuki cemaat, kuru bir kalabalık demek olmayıp, aynı ruhla hareket edebilen muntazam bir birlik demektir.
       Fert vicdanına ne vakit kardeşlik duygusu girer ve onu kibirden, darlıktan, bencillikten çıkararak genişletirse, o vicdan kazandığı genişlik nispetinde bir cemaate namzet olur. Bu saha, bir aileden tutunuz tâ cihangir bir devlete kadar gidebilir.   Bir vicdanda içtimaî bir ruhun teşekkül ettiğinin belirtisi, başkasını da kendisi kadar değerli kabul edip onun sevinciyle sevinç, üzüntüsüyle üzüntü duymasıdır.
             Allah Tealâ, cemaat kuvvetini geliştirmek, yaşatmak ve devam ettirmek irade ediyor. İnsandan sadece ferdî vicdanıyla bir ahid istemeyip, içtimaî vicdandan mîsak istiyor. Ve her namazda bu vicdanı terbiye ve teyid ettiriyor, eğitip pekiştiriyor. Örnek İslam devletini kuranlar (radiyallahu anhüm), putları kıranlar, kisraların cihangir hâkimiyetlerini devirenler, kayserlere boyun eğdirenler bu cemaat ruhuna sahip olanlar olmuştur. Türkistan diyarına gidip Türkleri cezbeden, oradan çekip İstanbullara, Viyanalara kadar getiren de yine bu ruh olmuştur. Bu cemaat ruhu mescidde oluşur; oradaki toplu ibadet, eğitim, öğretim ve irşad ile olgunlaşır.
             Hz. Peygamber'in bir gün mescide girdiğinde cemaatin bir kısmını dua ve zikirle, diğer bir kısmını ilimle meşgul halde görüp. “Ben muallim olarak gönderildim” diyerek ilimle meşgul olanların yanına oturması Asr-ı saadette mescidin eğitim ve öğretim alanındaki fonksiyonunu göstermeye yeterlidir. Hatîb el-Bağdadî, ilim meclisinin zikir meclisine üstünlüğü hakkında bir

konu açarak buna dair rivayetleri sıralar. Mescidin bu fonksiyonunun İslam'dan önceye giden bir geçmişi vardır. İmran'ın karısının, doğacak çocuğunu mescidde yetiştirilmek üzere adaması (Al-ı İmran 3 35-37) Mescid-i Aksa'nın buna uygun bir planı olduğunu gösterir.   İslam'da ilk eğitim ve öğretim faaliyetleri Mekke döneminde Darülerkam'da başlamış, Medine'de Mescid-i Nebevinin inşasından sonra buna hız verilmiştir. Mesciddeki öğretim faaliyetleri "meclis” kelimesiyle ifade edilir. Hz. Peygamberin Mescid-i Nebevideki derslerine "meclisü'l-ilm" denilmiştir
            Mescidde eğitim ve öğretim sadece erkeklere münhasır değildi: kadınlar için de Mescid-i Nebevide bir gün tahsis edilmişti. Kadınların dinî konulardaki geniş kültürleri, kendilerine Hz. Ömer gibi sertliğiyle tanınan bir halifeye çekinmeden itiraz edebilme cesareti vermiştir. Nitekim Hz. Ömer, mehirlere sınırlama getiren kararından bir hanımın itirazı üzerine vazgeçmiştir.
               Mezhep imamları camide yetişmişler ve buralarda ders okutmuşlardır. İmam Şafiî küçük yaşlarda mescitlerdeki ders halkalarına katılmış, daha sonra buralarda ders vermiştir. Ebü Hanîfe kendi mescidinde ders okutur, talebelerinin mescidde yüksek sesle müzakere yapmalarına müsaade ederdi. İmam Malik Mescid-i Nebevide, Hasan-ı Basri Basra Camii'nde öğretimle meşgul olmuşlardır. Tefsir, hadis, tarih, mantık, matematik. cebir, tıp alanlarında oldukça bilgi sahibi olan Taberî gününün bir kısmını eser yazmaya, bir kısmını mescidde ders vermeye ayırırdı.
          Mescidler sadece dinî eğitim ve öğretimin yapıldığı yerler değildi. Kur'an ve hadisi anlamadaki öneminden dolayı daha ilk asırlardan itibaren edebiyat, bilhassa eski Arap şiiri de bu derslerin konuları arasına girmiştir. Camilerde nazarî tıp dersleri dahi verilmiştir. Mesela V. (XI.) yüzyılda Hakim-Biemrillah devrinde İbnü'l-Heysem Ezher Camii'nde tıp dersleri veriyordu.
        Camilerin eğitim ve öğretim mahalli olarak kullanılması geleneği Osmanlılarda da başlangıçtan beri benimsenen ve devam ettirilen bir uygulama olmuştur. Osmanlı medreselerinde mevcut odalarda (hücreler) öğrenci ikamet etmekte, medrese dershanesinde belirli dersleri görmekte, bunun dışında genel dersleri camilerde takip etmekteydi
          Osmanlı döneminde şehir, kasaba ve köylerde sübyan mektebi olmayan yerlerde camilerin çocukların eğitimi için okul olarak kullanılması çok yaygındı. Bu gelenek, özellikle 1950'lerden itibaren yaz aylarında ilkokul öğrencilerine camilerde Kur an öğretilmesi ve bazı sürelerin ezberletilmesi şeklinde devam etmektedir.
            Kur'ân-ı Kerim'de bir ayette, mescitleri yapacak olanlarda dört ana vasfın arandığı görülmektedir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:
اِنَّمَا
يَعْمُرُ
مَسَاجِدَ
اللهِ مَنْ
اَمَنَ
بِاللهِ
وَالْيَوْمِ
اْلاَخِرِ

وَاَقَامَ
الصَّلَوةَ
وَاَتَى
الزَّكَوةَ
وَلَمْ
يَخْشَ
اِلاَّ اللهَ
فَعَسَى
اُولَئِكَ
اَنْ
يَكُونُوا
مِنَ
الْمُهْتَدِ&#16
10;نَ "Allah'ın mescitlerini, ancak Allah'a ve ahiret gününe inanan, namazı gereği üzere kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başka kimseden korkmayanlar imâr eder. İşte bunların doğru yolda olup başarıya ulaşacakları umulur" (et-Tevbe9/18).   Mezkûr ayette geçen îmarın hem maddî hem de bilhassa manevî cihete şamil olduğunu gösteren müteaddit hadis-i şerifler bulunmaktadır ki bazılarının mealleri şöyledir:
قَالَ
رَسُولُ
اللّهِ ﺼﻠﻌﻡ:
مَنْ بَنَى
مَسْجِداً
يَبْتَغِى
بهِ وَجْهَ
اللّهِ بَنَى
اللّهُ
تَعالى لَهُ
بَيْتاً في
الْجَنَّةِ؛
وَفي رواية
أخرى: بَنَى
اللّهُ لَهُ
مِثْلَهُ في
الْجنَّة "Her kim sırf Allah rızası için bir mescid yaparsa, Allah da onun için cennette bir ev yapar. «صَلاةُ
الجَمَاعَةِ
أَفضَلُ مِنْ
صَلاةِ
الفَذِّ
بِسَبْعٍ
وَعِشْرِينَ
درَجَةً »
متفقٌ عليه . İbni Ömer radıyallahu anhümâ’dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Cemaatle kılınan namaz, tek başına

kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletlidir.”
«الصَّلواتُ
الخَمْسُ،
والجُمُعةُ
إِلى
الجُمُعَةِ ،
كفَّارةٌ لما
بَيْنهُنَّ ،
ما لم تُغش
الكبَائِرُ »
رواه مسلم . Ebû Hüreyre radıyallahu anh’den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Büyük günahlardan kaçınıldığı müddetçe, beş vakit namaz ile iki cuma, aralarında işlenen küçük günahlara keffârettir.” « مَنْ
غَدا إِلى
المسْجِدِ
أَوْ رَاحَ ،
أَعَدَّ
اللَّه لهُ في
الجَنَّةِ
نُزُلاً
كُلَّمَا
غَدَا أَوْ
رَاحَ » متفق
عليه . Ebû Hüreyre radıyallahu anh’den rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Kim sabah akşam camiye gider gelirse, her gidip gelişinde Allah Taâlâ o kimseye cennetteki ikramını hazırlar.” « مَنْ
تَطَهَّرَ في
بَيْتِهِ ،
ثُمَّ مَضى
إِلى بيْتٍ
مِنْ بُيُوتِ
اللَّهِ ،
لِيَقْضِيَ
فَرِيضَةً
مِنْ
فَرائِضِ
اللَّهِ
كانَتْ
خُطُواتُهُ
إِحْدَاها
تَحُطُّ
خَطِيئَةً ،
والأُخْرى
تَرْفَعُ
دَرَجَةً »

رواه مسلم . Ebû Hüreyre radıyallahu anh’den rivayet edildiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Bir kimse evinde güzelce temizlenir, sonra Allah’ın farzlarından bir farzı yerine getirmek için Allah’ın evlerinden birine giderse, attığı adımlardan her biri bir günahı silip yok eder; diğer adımı da onu bir derece yükseltir.” «إِذا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَعْتَادُ المَسَاجِد فاشْهدُوا لَهُ بِالإِيمَان&#16 16; » قال اللَّه عزَّ وجلَّ : { إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَن بِاللَّهِ والْيَومِ الآخِرِ } الآية . رواه الترمذي وقال : حديث حسن . Ebû Saîd el-Hudrî radıyallahu anh’den rivayet edildiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: “Mescidlere devam etmeyi alışkanlık haline getiren bir adamı gördüğünüz zaman, onun gerçek mü’min olduğuna şahitlik ediniz”. Allah Taâlâ şöyle buyurur: “Allah’ın mescidlerini, ancak Allah’a ve âhiret gününe inanan, namazı kılan, zekâtı veren ve Allah’tan başka kimseden korkmayanlar onarırlar. İşte onlar, doğru yolu bulanlardan olabilirler” [Tevbe sûresi (9), 18].   Cemaat üzerinde, özellikle cemaat namazı üzerinde ısrarla duran hadis-i şeriflerin çokluğu, ilk nazarda bazılarınca mübalağa zannedilebilir. Halbuki sadece şu hikmetleri hatırlamakla işin ehemmiyeti kolayca anlaşılır: ⁪Cemaat, mü'minleri mescidde birleştirip ayrılmamalarını sağlar, tefrika ve ayrılığı giderir.   ⁪ Müslümanların birbirine muhtaç olduğunu hatırlatır ve ihtiyaçlarını giderme imkânlarını verir.   ⁪ Müslümanları başıbozuk kalabalık olmaktan kurtarıp aynı gayeye yönelmiş muntazam birlikler haline getirir; idareye ehil bir önderlik altında onları meşru itaata alıştırır.   ⁪Özellikle bütün müslümanları ilgilendiren İslâmî meselelerden haberdar olup onları çözümlemeyi kolaylaştırır.   ⁪Cemaat, istişare emrinin yerine

getirilmesini kolaylaştırır.
           ⁪ Cemaate katılmak üzere işine ara vermek, mescide gitmek zahmetine katlanmak sırf Hak rızası için bir fedakârlık sayılır. Böylece küçük fedakârlıklara alışan mü'min, büyük fedakârlıklar gerektiğinde onlara hazırlanmış olur.
           ⁪ Namaz vakitlerinin her gün dakik bir şekilde değişmesi itibariyle, cemaate katılma, insana mükemmel bir zaman tanzimi disiplini kazandırır, onu vaktin kıymetini en iyi şekilde anlayan dakik bir insan haline getirir.
⁪Cemaate muntazam olarak iştirak etmekle mü'minlerin nasıl sağlam bir içtimaî beden teşkil ettikleri müşahhas bir şekilde ortaya konmuş olur. Bu hal mü'minlerin kalplerine kuvvet verir, din düşmanlarını çekindirir, İslâm'a sataşmak hususundaki cüretlerini kırar. Bir hadis-i şerifte beyan buyurulduğu üzere sürüden ayrılan koyunu kurdun aşırması kolay olduğu gibi, cemaatten ayrılanı da şeytanların vesveseleriyle aldatmaları kolaylaşır. Cemaatta ise müslüman, kendisi ile aynı şekilde inanan binlerin içine girerek, yüzmilyonları tasavvur ederek cin ve ins şeytanlarının vesveselerini tuzla buz eder.
           ⁪Cemaatte mü'minlerin ibadet neşvesi içindeki ruhları birbiri içinde in'ikâs ederek insibağ (bir diğerinin rengine boyanma) sırrı tecelli eder; birbirlerinden feyz alırlar, karşılıklı olarak dualarına mazhar olup sevap kazanırlar. Birbirlerinin güzel hallerinden istifade ederler. Karşılıklı bir etkileşimle, mevcut kuvvetleri kat kat artar. Tek başlarına yaptıkları ibadetlerdeki noksanlıklarını telafi ederler. İbadeti ve duası kabul edilenler arasında, günahkârlar da bağışlanır.
⁪Ve nihayet cemaat, insanın yeryüzünde en mühim vazifesi olan ubudiyeti, küllî bir surette eda etmenin ifadesidir. Kâinatın her tarafında tecelli eden mutlak Rubûbiyyete karşı, onların elbette böyle bir mukabelede bulunmaları gerekir. Mü'min insanların her türlü meşgalelerini, duydukları bir çağrı üzerine, yani ezan-ı şerif sebebiyle bırakarak Yüce Yaradan'ın huzurunda ibadette toplanmaları ile O'nun mülkün tek sahibi olduğunu toplu şekilde ikrar ve ilan etmiş olurlar. Aynı takdis ve tenzih işini devamlı surette yapan bütün hilkatle, hususiyle melaike cemaati ile uyum içine girer, bütünleşirler. "Bu dünya O'nundur, hamd O'na mahsustur, hüküm O'nun hükmüdür, herkesin döneceği yer de O'nun huzurudur" hakikatini tekrar tekrar hatırlatmış olurlar.

Bedîüzzaman Said Nursî (rahmetullahi aleyh)'nin dediği gibi: "Vaktin evvelinde cemaatle namaz kılmak suretiyle insan, Beytullah'ın etrafında mü'minlerin teşkil ettiği nûranî halkalardan bîrine girmiş olur. Her şeyi kayd ve muhafaza eden Hafîz-i Mutlak'ın, bu mübarek manzarayı da kaydettirmeyi ihmal etmeyeceği düşünülmelidir. Ne mutlu Beytullah merkezinin çevresinde yönünü Kabe'ye, gönlünü Rabbine ve omuzunu mü'min kardeşine vermiş olarak halkalananlara!.
          Muhterem KARDEŞLERİM
      Camiler dinî ve millî kültürümüzden ayrı düşünemeyeceğimiz değerlerimizin başında gelir. Camilerimiz, çok çeşitli fonksiyonları ifa etmesi bakımıdan önemli müesseselerimizdendir. Camilerimiz mabet olarak görev yapmanın yanında, birer halk üniversitesi olarak da görev yapmaktadır. Camilerde, müminlere her

türlü kötülüklerden uzak durmalarının yanında; her türlü iyilik ve güzellikler, insan sevgisi, vatan, bayrak, ezan, Kur'an sevgisi, ana-babaya, öğretmene, ulu'l-emre... itaat anlatılır! Camiler, zengin-fakir, köylü-şehirli, amir-memur, resmi-sivil, yaşlı-genç, siyah-beyaz, yerli-yabancı... herkesi bünyesinde toplayan mekanlardır. Bir ülkenin, Müslüman ülkesi olmasının mührü ve tapu senetleridir. Camiler; aynı safta omuz omuza, diz dize namaz kıldığımız mabetlerimizdir. Üzüntülerimizi giderdiğimiz, moralimizi müspet anlamda düzelttiğimiz, birlik ve beraberliğimizi, kardeşlik duygularımızı, hoşgörü anlayışımızı güçlendirdiğimiz ve pekiştirdiğimiz yerlerdir. Birbirimize merhamet etmeyi, acıları paylaşmayı, kimsesiz-yoksul, dul ve yetimlere yardım etme duygularını kazandığımız mabetlerdir. Kâmil manada insan olmanın yollarını ve esaslarını, camilerimizde yapılan telkin ve nasihatlerden öğrenmekteyiz

      Camiler ve mescidler, Müslümanların cemaatla toplu olarak namazlarını edâ ettikleri binalardır. Bu binalara, içlerinde Allah`a secde edildiği, ibâdet yapıldığı, namaz kılındığı için mecaz yoluyla Allah`ın evi de denmiştir. Bir hadîs-i kudsî`de şöyle buyurulmuştur: "Yeryüzünde benim evlerim (mesabesinde olan yerler) mescidlerdir. Orada beni ziyaret edenler, o mescidleri imar ve ihyâ edenlerdir." "Mü`minler, mescidlerin binasına, tefrişine, tamirine, ihtiyaçlarına, temizliğine îtina göstermeli; onları namaz, niyaz, Kur`an-ı Kerîm tilâveti, tesbihler vesair ibâdetler ile ihyâ etmelidir Şu hâle göre, mescidlere alâka göstermek, onları maddeten onarmak ve ibâdetle ihya etmek, mü`minlere düşen mühim bir vazifedir. Cami ve cemaat için birtakım âdâb da beyan olunmuştur: 1 - Mescidleri Allah`ın evi mesabesinde kabul edip içlerine girildiğinde İlâhî huzurda olduğunu hatırdan çıkarmadan edeb ve huşû` içinde bulunmak.   2 - Mescidleri -temizliğine îtina gösterip- kirletmemeye çalışmak.   3 - Mescidlere devamı îtiyad hâline getirmek, cemaatin faziletine inanmak. Bir hadîs-i şerîf`te mescidlerin fazileti şu şekilde ifade buyrulmaktadır: "Bir kimse evinde güzelce temizlenir ve farz namazını kılmak üzere mescidlerden birine giderse, adımlarından biri, günahlarını siler, diğeri de derecesini yükseltir."   4 - Mescide giderken temiz ve yeni elbiseler giymeli, güzel kokular sürünmelidir. Bu hususta Kur`ân-ı Kerîm`de şöyle buyrulur:
يَابَنِى
اَدَمَ
خُذُوا
زِينَتَكُمْ
عِنْدَ كُلِّ
مَسْجِدٍ "Ey âdemoğulları, her mescide gittiğinizde ziynetinizi, en güzel elbisenizi giyin. Yeyin, için (fakat) isrâf etmeyin. Çünkü Allah, isrâf edenleri sevmez" (el-A`râf, 31).   5 - Evde abdest alıp kapıdan sağ ayağını atarak çıkmak, mescide ağır, fakat sık adımlarla, sakin ve vakarlı bir şekilde yürümek. Koşup acele etmemek. Peygamberimiz bir gün namaz kılarken ayak patırdıları duydu. Namaz bitince: - Gürültünüz neydi? diye sordu. - Namaza yetişmek için acele ettik, dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz: - Bir daha böyle yapmayın. Namaza yavaş ve vakarlı geliniz. Yetiştiğinizi kılar, yetişemediğinizi tamamlarsınız, buyurdu.

     6 - Mescide eğer mümkünse namaz vaktinden evvel gitmek. Mescide erken gidip namazı bekleyen kimse, namazda imiş gibi sevab kazanır. Bu hususta sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmuşlardır: "Kul abdestli olarak mescidde namazı beklediği müddetçe namazda gibi olur." "Ashabım! Siz namazı kılmak için beklediğiniz müddetçe namazda gibisiniz. Elbette bir kavim hayırlı bir işi beklediği müddetçe hayırdadır."   7 - Mescide sağ ayağını atarak girmek ve girerken de şu duayı okumak: Allahümme`ftah aleynâ ebvâbe rahmetike ve`ğfir zünübenâ bifadlike ve keremike yâ ekreme`l-ekremîne ve yâ erhame`r-râhimîn .   8 - Mescide girince ezan okunmamış ve mekruh vakit de girmemiş ise, iki rek`at Tehıyyetü`l-Mescid namazı kılmak.   9 - Ezan okunup namaz kılınıncaya kadar Kur`an okumak; tesbih, zikir, salâvat-ı şerîfe gibi ibâdetlerle meşgul olmak.      10 - Ezanla namaz arasında kalan müddet içinde, kendisi, ailesi, çocukları, ana-babası, akrabaları ve bütün mü`minler için dua etmek.   11 - Namaza başlamadan evvel, başladıktan sonra ve bitince, Allah huzurunda olmanın gerektirdiği ciddiyet, vekar, sekînet ve huşû`dan ayrılmamak.   12 - Önden itibaren safları doldurmada acele davranmak, safların sık ve düzgün olmasına gayret göstermek.   13 - Soğan, sarımsak gibi pis kokulu ve insana eziyet verici şeyleri yiyen ve çorabı, üstü başı bütün cemaatı rahatsız edecek derecede kokanlar, bu kokuları giderecek bir temizlik yapmadan mescide gitmemelidir. 14 - Mescidden çıkarken önce sol ayak dışarı atılır, öyle çıkılır.   Dipnotlar 1 Tefsiru'l-Beydavî, 1, 15. 2 M. Hamdi Yazır, Hak Dîni Kur'ân Dili, 1, 110. 3 Aynı eser, 1,113. 4 Kastallânî, el-Mevahib, 1, 182. 5 Râğıb el-Isfahanî, el-Müfredat, A.M.R. md. 6 Tefsiru'1-Beydâvî, 1,493. 7 Tirmizî, İman,8; İbnu Mâce, Mesacid, 19. bkz. Âlûsî, 10, 66. 8 Buharı, Salat, 65; Müslim, Mesacid, 24. 9 Buharı, Salat, 87; Müslim, Tahare, 12. 10 Tefsiru'1-Beydâvî, Tevbe, 18. ayetinin tefsiri, 1, 493. 11 Buharî, Ezan, 36; Müslim, Mesacid, 249. 12 Tefsiru'l-Âlûsî, 10, 65 "sahih bir senedle" diyerek Taberanî'den. 13 Buharî, Ezan, 29; Müslim, Mesacid, 251. 14 Tirmizî, Da'avat, 139; Ahmed ibn Hanbel, Müsned, 3,448. 15 B. Said Nursî, Mesnevî-i Nuriye, (Trc. A. Nursî, İst., 1980 16 İhsan Sureyya SIRMA   Camii 17 Prof. Dr. Suat YILDIRIM   Kur'ân’da Câmi ve Cemaatin Önemi 18 Mefâil HIZLI   Mescid 19 Ahmed KALKAN   Caminin Fonksiyonları 20 Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı Seyid Ali TOPAL Camilerin Dini ve sosyal hayattaki önemi

islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler